

PRILOGA

ZVONČKU

DRAGOTIN HUMEK:

Majka priroda pripoveduje.

2. Tujka.

jublenci moji! Povem vam povest, ki se godi v neskončnem svetovnem prostranstvu. Strupen mraz gospodari tam zunaj v vsemirju, in nešteta množica zvezd se izprehaja po brezmejnem prostoru.

Ali naj vam povem, kako veliko je vsemirje? Ej, duše drage, preveč zahtevate. In ko bi vam tudi znal opisati neskončnost, pa bi me vi ne razumeli. Povest vam pa le povem.

*

Tam zunaj v vsemirju pleše mamica zemlja v večnem krogu okolo solnca. Dolga stotisočletja venomer hiti isto pot, in čudim se, da se ji ne zvrtili. Niti za hipec se ne odpočije. Ko dovrši krog, zapleše iznova.

In ni ji dovolj vrtoglavega tekanja. Obenem se vrtil sama krog sebe kakor mače, ki se lovi za svojim repom. Iz golega samoljubja se vrtil tako hitro, da v štiriindvajsetih urah enakomerno ogreje vse strani.

Prav ravna mamica zemlja! Ko bi venomer kazala solncu samo svojo Evropo, Azijo in Afriko, bi imeli ljudje v Ameriki zmerom noč, in mi bi jim rekli: „Američani — zaspani!“

Da, mnogo opravlja mamica. Vrhutega mora tudi nadzorovati spremljevalko luno, ki caplja za njo kakor kužek. Luna bi pravzaprav lahko skrbela sama za sebe, saj ima jako preprosto delo. Sama okolo sebe se vrtil in pleše obenem okrog zemlje kakor zemlja okrog solnca. Je li to kaj posebnega? In majhna je luna, prav majhna, skoraj otrok v primeri z zemljo. Zato ji zemlja često prav oblastno ukazuje.

Pa luna ni otrok! Stara, nagajiva tetka je, ki nareja sosedi dannadan preglavico. Posebno dobre volje je enkrat v mesecu. Takrat se ji sveti ves obraz in se zaničljivo posmehuje mamicí zemlji.

In to jezi mamicó. „Le reži se! Kmalu ti poteko dnevi. Gotovo si zdaj-le domišljaš, da si velika, svetla zvezda. Res ne vem, čemu noriš okrog mene.“

Luni pa čezdaljebolj upadajo lica; v nekoliko dneh ji popolnoma izgine obraz, pa se hipoma zopet pokaže in raste, da kmalu zablesti okrogel in nagajiv.

Zemlji pa ne ugaja tisto napihnjeno lice. „Ali me dohajaš?“ zbadljivo vpraša luno.

„Pa še prav lahko!“ ji ta smeje odvrne, „kar brez skrbi bodi, soseda.“

„Pazi na čas! V tem, ko zablešem enkrat okrog solnca, me moraš obkrožiti trinajstkrat, da veš! Sicer bi se ljudem zmešal koledar.“

„O, vem, vem. Dovolj mi je let in vajena sem poti. Le utolaži se, planet stari.“

Veste, kadar ima luna polno lice, tedaj je jezična in veseli jo sosedina čmerikavost, pa jo draži venomer. Često ji ponagaja s tem, da z vsó silo pritegne mórsko vodo na eno stran zemlje. In pripeti se, da je v onih krajih povodenj, drugje pa v hipu pade voda, da obtičijo ladje na kopnem. Na obeh krajih pa preklinjajo ljudje in z obupom v srcu tožijo, da ni živeti na zemlji. To v dno duše žali zemljo, ki ni kriva nesrečam, pa se huduje na luno tembolj, ker nima nikogar, da bi mu potožila skrbi in težave. Sicer hrepeneče zre za zvezdami, a te plovejo predaleč, da bi se pogovarjala z njimi. Ali imajo tudi one svoje neprilike in bridkosti?

Sredi prostranstva pa veličastno sveti božje solnce.

*

Onega leta priplove neznana zvezda preko vsemirja proti zemlji, ki jo gleda vsa zavzeta.

„Kakšna spaka pa je to?“ pravi luni. „Živ dan še nisem videla kaj takega.“

„Saj res!“ se začudi luna, „pa rep ima, po misli, rep! Kje se je neki vzela coprnica?“

Obe gledata neznano prikazen in skoraj bi obstali. Zvezda pa jadrno plove in se hitro bliža. In vsa v strahu pomisli zemlja, da se morebiti trči ob njo.

„Hoj!“ zakriči, „izogni se, pritepenka! Kdo pa si pravzaprav? Odkod prihajaš? In kam te vodi pot?“

„He, he, radovedni pa res niste, mamica, samo vprašujete veíiko,“ ji z nasmehom odvrne tujka.

„Tedaj, kdo si?“ ponovi zemlja.

„Prav navadna repatica ali komet sem. Sicer se pa spodobi, da tudi zvem, kdo me je tako prijazno pozdravil.“

„Planet zemlja sem; gotovo si že čula o meni, to je pa luna, stara klepetulja, ki sem jo iz usmiljenja vzela k sebi, ko so jo upokojili.“

„Tisto o klepetulji kar obdrži, tujka že uvidi, da si res,“ se postavi luna.

„No, no, vidim, da živita v vzorni slogi, in prav vesela sem, da sem naletela na vaji. Neznani so mi tod kraji in njihovi prebivalci.“

„Dobro si pogodila. Ni mi navada, da bi se hvalila, a verjemi, da sem vseokrog med zvezdami najbolj nadarjena in jako izobražena.“ Tako se pobaha mamica zemlja, ki je hipec prej trdila, da se ne hvali rada.

„Veseli me, da sem te srečala,“ se ji pokloni tujka, ki je v tem dospela bliže. „Povej mi kaj zanimivega, a prični hitro, sicer odidem, zakaj skopo mi je odmerjen čas.“

„Le počasi, prijateljica! Saj se gibljemo zadosti hitro in lahko naji spremiš krog solnca. Čez leto dni smo zopet tu.“

„Ha, ha,“ se zaničljivo posmeje komet. „Ti si pač domišljaš, da si urnih pet, a poglej mene in daj, prični, da mi kaj poveš, sicer ti uidem.“

„Mnogo ti povem, a obljubiti mi moraš, da ne trčiš ob mene.“

Glasno se zasmee tujka in v smehu se ji trese rep. „Ne boj se, mamica! Tako lahka sem in nežna, da bi se razkadila v solčni prah, ko bi se zaletela v klado, kakršna si ti.“

„Aha, razumem. Gotovo si vsa ognjena, kakor sem bila tudi jaz nekdaj. A to je bilo davno, davno.“

„Gotovo ni bilo to včeraj, saj imaš na glavi ledeno kapo.“

„Imam jo, imam. In tudi na nogah nosim ledene copate. Trebušček mi je pa lepo topel, in pridno mu kurim.“

„Glej, glej; a kje ti je ogenj?“

Kot odgovor zakadi zemlja iz najvišjih ognjenikov. Bele kope dima se valijo v oblake, ognjenikov vrh zablesti v ognjenem sijaju, in žarni potoki lave stečejo dol do znožja.

„Saj res!“ se zavzame komet. „Prav lep ogenjček imaš v sebi.“

Mamico zemljo pa užalijo te besede. „Ogenjček, praviš? Ogenj je, velik in močan, a bil je še mnogo večji in močnejši, preden sem ga zaprla v trdno skorjo.“

„Gotovo te tišči oklep in ti ne da dihati prosto.“

„O, ni mi sile. Privaditi se moramo vsemu. Sicer pa živijo na mojem oklepu ljudje.“

„Ljudje? Kaj pa je to?“

V zadregi se popraska mamica zemlja po severnem tečaju, da se utrga čreda ledenikov, ki splavajo daleč ven v zeleno morje. „Hm, ljudje se menda tako nekakšen mrčes, drobna golazen ali kaj takega.“

„Tfu!“ zaničljivo pljune repatica.

Zemlja pa molči in razmišlja. Nato nadaljuje: „Ne vem, kako bi imenovala ta bitja. Ljudje venomer kopljejo, rijejo in brskajo po meni. Vsa sem

polna globokih rovov, ki iščejo ljudje v njih oglja, kovin in kdove česa še. Bog znaj, čemu jim je vse to. Vsenavzkriž sem prepeta z železnimi tračnicami, skozi največje gore so mi prevrtali luknje in preko rek so zgradili ogromne mostove. Po meni hodijo, kakor bi bila prav zaradi njih ustvarjena, in pravijo, da so mi gospodarji.“

„To pač ni nikakšna čast za tebe. Pa se otresi vsiljivcev.“

„Bi že. Poizkusila sem že toinono, a pomagalo ni kaj prida. Z žarečo lavo sem požgala bogata človeška selišča, sem razburkala morje, da je vseokrog poplavelo naselbine in pomorilo tisoče ljudi, s potresom sem v prah razdrobila velika mesta, ki so si jih s trudom postavili v stoletjih...“

„No, in ni izdalo?“ jo prekine komet.

„O, da. Pa samo za hip. Zdi se, da je že preveč človeške gomazni. Prej bi jih bila morala zatreti, ko so bili še majhni po številu in manj premeteni. Če danes pokopljem ali potopim nekoliko tisoč mož in mislim, da gladu poginejo njihove družine, vidim, da zbirajo prispevke vsi drugi, ki jih ni potipala usoda, da pomorejo nesrečnikom. In tem se bolje godi nego kdaj poprej. Množijo se in rastejo in v nekoliko letih je pozabljeno vse. Pomozi, če znaš!“

„Čudim se, a ne umem te.“

„Da, žalostna resnica je, kar ti pravim. Ljudem ne morem več do živega. Preiskali so me od tečaja do tečaja, in gotovo ni na meni prostorčka, ki bi bil še moj. Natanko jim je znana moja teža in velikost, popisali so me od kraja do konca, vse viharje, potrese in uime jim kar naprej povedo učene priprave na stenah. Pa mi povej, kaj naj ukrenem.“

„Tega ti ne vem svetovati, vem pa, da bi jaz ne trpela na sebi nesramnežev.“

„Oh, oh, le nikar si ne domišljaj preveč! Vtem, ko se pomenkujeva, so te že izteknili moji ljudje in pridno te opazujejo z velikanskimi daljnogledi. Natanko že poznajo tvojo pot in gotovo so ti že nadeli ime. Seveda imam med ljudmi tudi dosti plašljivcev in bedakov. Tem se tresejo hlače, in živo jim je prepričanje, da naznanjaš konec življenju.“

„Kakšni pa so bedaki?“

Vidi se, da ni ljubo zemlji takšno vprašanje. V zadregi si popravlja ledeno kapo in pravi: „Jako neprilichen mi je odgovor, ker še sama ne vem, kdo so pravzaprav bedaki. Vsepolno jih je, to vem, a težko jih je razbrati izmed pametnikov. Ljudski sodbi pa ni verjeti, ker vsak trdi o sebi, da je jako pameten, vsi drugi pa da so bedaki.“

„Hej, že vem! Recimo, da so vsi ljudje bedaki.“

„Nikakor ne!“ užaljeno odvrne zemlja, ki se ji ne zdi pošteno in spodobno, da bi taka-le zvezda kar tjavendan zabavljala ljudem. Skoraj žal ji je, da je tako odkrito govorila s tujko. Zato nadaljuje: „Le pustiva tak pogovor. Bahava nisem, a smelo trdim, da sem med zvezdami jako zani-

miva. Sam Jupiter me ne doseza v znamenitosti, pa tudi ne Venera, Mart ali kdorsibodi iz blesteče množice planetov, ki krožijo krog solнца. Neskončno globoka so moja morja, in nepregledno se raztezajo zeleni bukovi gozdovi — — —“

„Lepo govoriš, a jaz ne vidim krasot.“

„Oprosti. Povedala nisem, da me pokriva debela zračna odeja in da ti zastirajo pogled kope oblakov.“

„Vidim, da ti dela preglavico oklep, človek in navsezadnje še zrak. Prav smileš se mi.“

„To naj te ne moti, draga repatica. Majhen planet sem sicer in hodim svoja pota, a živo je v meni prepričanje, da sem središče svetov.“

„Težko že dihaš, prijateljica. Le sedi in se bahaj dalje.“

„Sedla da bi? Hej, potem bi bil takoj konec slavi. Slavna pa sem in ostanem. Ljudi nima nobena druga zvezda. — He! Hoj! Počakaj no! Kam tako lomastiš? Ali mi utečeš?“

„Pa z Bogom!“ ji izdaleka zakliče repatica.

„Oj, ostani vsaj še nikoliko let! Pogovoriva se še kaj. Ni prijetno, če mora kdo sam hoditi vedno isto pot. Strašna mi je misel, kako pusto bo zopet, ko bom sama s prismuknjeno luno.“

„Le srečno hodita.“

„Ostani, ostani!“

„Hiteti moram in dovolj mi je tvoje samohvale.“

„Kdaj se povrneš?“

„V tristo letih.“ Boljinbolj se oddaljuje tujka, in žalostno zre zemlja za njo. Zato jo podraži luna: „Prav všeč mi je taka-le zvezda. Vsa drugačna je kakor kakšen nadut planet.“

„Da, da, skoraj tako lepa je bila kot ti,“ odvrne zemlja.

A tistega dne je imela luna polno lice, dobre volje je bila in ni se ji hotelo prepira.

*

Čez tristo let . . .

V neizmernem hrepenenju in v ženski radovednosti je zemlja nestrpno pričakovala onega trenutka.

Na zemlji so pa stali učenjaki ob svojih daljnovidih in so pričakovali, da zazro nenavadno lepo in veličastno prikazen. Globoko v blazine zariti so čakali bedaki, da jih objame smrt, ali so pa blodili v temi, popivali in uganjali budalosti, da so bili bolj norci kot ljudje.

V dalji zablesti zlata meglica.

„Repatica, repatica!“ zakriči nekdo, ki je z visokega stolpa prvi zazrl meglico.

„Komet, komet!“ se vradosti luna.

„Ah, tujka prihaja!“ vzklikne zemlja. „Hiti, hiti, draga dušica, da poveš!“ In repatica hiti. Izdaleka se ji klanja in jo pozdravlja zemlja:

„Pozdravljena, znanka! Dobrodošla, prijateljica! Oj, kako sem srečna, ko te zopet gledam.“

Repatica molči.

Ponovno jo pozdravlja zemlja, a ne dobi odgovora. „Ali ji je primrznil jezik? Ali je ponosnejša?“

„Zapazila te še ni,“ hudobno pripomni luna. „Premajhna si in preneznatna.“

„Jezik za zobmi, zgaga, pa glej, da ne zaostaneš! Repatica! Komet! Ti šment!“

Zaman kliče zemlja in skrbi jo, da bi ji izpred nosa ne ušla tujka, preden bi se dalo z njo kaj govoriti.

„Hej, sestra! Ali me ne poznaš več? Tvoja znanka sem, zemlja. Veš, takrat pred tristo leti. — Spominjaj se! Od tedaj si preletela mnogo milijonov kilometrov. Daj, povej, si li videla kje zvezdo, meni enako?“

„Phe! se zaničljivo odzove repatica.

„Povej, povej,“ zaprosi zemlja. „Prav vesela sem, da nisi izgubila glasu. No, pa povej, si li videla kje morja, kakršna imam jaz? In gozdove?“

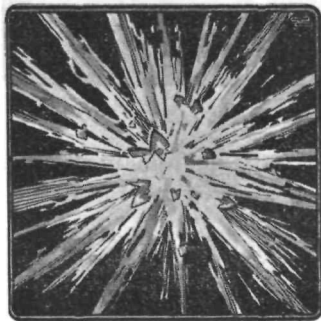
„Ha, ha, ha!“ se reži tujka.

Ali si videla kje ljudi, kaj?“

„Hi, hi, hi!“

„Res ne vem, čemu se režiš. Ali imajo drugod ljudi? Ali imajo celo — bedake? Govori!“

„He, he, he! Ho, ho, ho!“ Razposajeno se grohoče repatica, in pri tej priči prične pokati vsavprek. Z grozo vidi zemlja, da švigajo plameni na desno in na levo in da padajo tudi nanjo v obliki žarečega kamenja.

A hitro je končan grozotni prizor, in prazno je vseмирje. Tujka je izginila brez sledu.

„Same nadutosti se je razletela,“ izpregovori zemlja, ko se ji poleže prvi strah. „Žal, da mi ni vsaj povedala kaj s potovanja.“

„Ha, ha,“ se ji roga luna, „kajne, skoraj bi bila zvedela zanimivih novic, a ukanilo te je.“

„Jezik za zobmi, spak spačeni, in glej, da ne zaostaneš, prifrknjeni trabant! Pazi na čas! Vtem, ko zablešem enkrat okrog solnca, me moraš obkrožiti trinajstkrat, da veš! Sicer se ljudem zmeša kolar. —“

A luna ima poln obraz in poredno se posmehuje razjarjeni mamici zemlji.

